

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2025-05-14

Ärendenummer KULT-2021-00128

Handläggare

Joakim Sebring

Telefon: 031-368 78 16

E-post: joakim.sebring@kultur.goteborg.se

Inhyrning av om- och tillbyggda lokaler för Göteborgs konstmuseum och redovisning av uppdrag säkerställa att andelen av kapital- och driftskostnad som idag bekostas av kommunala skattemedel inte ökar

Förslag till beslut

I kulturnämnden

1. Kulturnämnden godkänner redovisningen av reviderad hyresnivå för ett om- och tillbyggt Göteborgs konstmuseum och översänder handlingarna till kommunstyrelsen för inhyrningsbeslut.
2. Kulturnämnden ger stadsfastighetsförvaltningen i uppdrag att genomföra inhyrningen av om- och tillbyggda lokaler för Göteborgs konstmuseum under förutsättning att kommunstyrelsen fattar ett inhyrningsbeslut.
3. Kulturnämnden godkänner redovisningen av uppdraget, att säkerställa att andelen av kapital- och driftskostnad som idag bekostas av kommunala skattemedel inte ökar, och hemställer till kommunfullmäktige att uppdraget förklaras fullgjort med avvikelse (KF 2021-10-28 § 17).

Sammanfattning

Kommunfullmäktige fattade 2019 ett inriktningsbeslut för om- och tillbyggnad av Göteborgs konstmuseum. År 2021 godkände kommunstyrelsen en ny utökad hyresnivå för kulturnämnden. Kommunfullmäktige beslutade samma år att investeringen för en om- och tillbyggnad av Göteborgs konstmuseum ska genomföras i enlighet med inriktningsbeslutet 2019. Samtidigt fick kulturnämnden i uppdrag att säkerställa att andelen av kapital- och driftskostnaden som idag bekostas av kommunala skattemedel inte ökar.

Kulturförvaltningen redovisar att hyresnivån har förändrats i förhållande till kommunstyrelsens inhyrningsbeslut år 2021. 2021 års underlag baserades på en total investering om 800 miljoner kronor. Higab beräknar nu den totala investeringen till mellan 1 050 och 1 120 miljoner kronor i 2025 års kostnadsläge. Förändringen beror främst på ökade bygg- och entreprenadkostnader, utvecklat arkitektförslag, tillkommande kostnader på grund av ett större ombyggnadsbehov av befintlig byggnad samt krav från stadsbyggnadsförvaltningen för att ny detaljplan skulle kunna beslutas. Kulturnämndens tillkommande hyra blir enligt Higabs kalkyl 61–66 miljoner kronor per år i 2025 års kostnadsläge. Nämndens nuvarande hyra, i 2025 års prisnivå, är 10,3 miljoner kronor per år.

Kulturförvaltningen konstaterar att externa aktörer bedömer att investeringar i offentliga byggnader i första hand är en angelägenhet för det offentliga. Förutsättningarna för stärkt samverkan mellan näringsliv och kultur påverkas av att näringslivet minskar sitt arbete med traditionell kultursponsring. Fonder och stiftelser som bidrar med externfinansiering till konstmuseet är styrda av sina ändamål, vilket gör att de inte stödjer löpande hyres- och driftskostnader. Ökade entréintäkter i verksamheten motsvaras i allt väsentligt av ökade kostnader till följd av fler besökare. Kulturnämnden är juridiskt förhindrad att gå med betydande vinst vid lokaluthyrning. Entréintäkter och lokaluthyrning bedöms därför inte väsentligt kunna bidra till uppdraget. Förvaltningen bedömer att ett om- och tillbyggt konstmuseum kommer att skapa bättre förutsättningar för samarbeten och externfinansiering av utställningar, forskning, publik verksamhet och projekt.

Kulturförvaltningens samlade bedömning är att inhyrningen bör genomföras och att kommunfullmäktiges uppdrag bör förklaras fullgjort med avvikelse.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Ett om- och tillbyggt konstmuseum beräknas kosta 61–66 miljoner kronor per år i utökad hyra för kulturnämnden i 2025 års kostnadsläge. Den produktionsbaserade hyran innebär att det i hyran ingår ränta på hela det av Higab investerade beloppet. Den ränta som används är kontokreditränta plus Higabs påslag om 0,5 punkter. Räntan kan ändras en gång i kvartalet.

Med en produktionsbaserad hyressättning står kulturnämnden för den ekonomiska risken för investeringen i sin helhet. Därför kommer eventuella förändringar av räntenivåer och investeringsvolymerna att belasta kulturnämnden i form av förändrad hyra.

Kulturförvaltningen instämmer i stadsledningskontorets bedömningar i Förutsättningar för budget 2025–2027 (KS 2024-05-15 § 467). Stadsledningskontoret påpekade att ett par beslutade lokalåtgärder – nya magasin och om- och tillbyggnad av Göteborgs konstmuseum – skapar nivåskillnader i kulturnämndens hyresutveckling. Stadsledningskontoret bedömde att kulturnämndens hyresutveckling kommer behöva hanteras inom ramen för kommande års budgetprocess, då den innebär väsentliga förändringar av nämndens finansieringsbehov.

Göteborg & Co bedömer att den direkta turismekonomiska effekten av ett om- och tillbyggt konstmuseum kan uppgå till cirka 50 miljoner kronor årligen. Om den indirekta turismekonomiska effekten inkluderas bedöms den totala turismekonomiska effekten kan uppgå till cirka 130 miljoner kronor årligen. Om Göteborgs konstmuseum har tillfälliga utställningar av stort intresse bedömer bolaget att den direkta turismekonomiska effekten kan komma att öka.

Business Region Göteborg bedömer att ett om- och tillbyggt konstmuseum bidrar att attrahera kompetens och företag till staden. Bolaget bedömer att ett om- och tillbyggt konstmuseum bidrar till ekonomisk stimulans till staden. Fler besökare till museet bedöms öka efterfrågan på exempelvis hotell, restauranger och handel. Bolaget bedömer vidare att ett utvecklat konstmuseum bidrar till en hållbar och dynamisk utveckling, vilket gynnar både företag och invånare.

Göteborgs universitet bedömer att om- och tillbyggnaden av Göteborgs konstmuseum, vid sidan av att stärka Göteborg som besöksmål, bidrar till att stärka universitetets och Campus Näckrosens attraktionskraft som studie- och arbetsmiljö.

Bedömning ur ekologisk dimension

Ett om- och tillbyggt Göteborgs konstmuseum ger förutsättningar att bedriva verksamhet som motsvarar kraven för miljöcertifiering. Tillbyggnaden kommer att ha ett grönt tak som kompensation för den befintliga grönyta som kommer att tas i anspråk. Projektet kommer att utföras så att miljöpåverkan minimeras och så att en god och säker inomhusmiljö kan säkerställas.

Bedömning ur social dimension

Med 70 000 verk inom både klassisk, modern och samtida konst är Göteborgs konstmuseum ett av norra Europas främsta museer för bildkonst. Kulturförvaltningen bedömer att ett om- och tillbyggt museum ger verksamheten helt nya förutsättningar att utveckla nya och mångsidiga konstupplevelser. Det nya konstmuseet kommer vara en aktiv part i samarbeten för en mer attraktiv region med ett levande kulturliv, dynamisk stadsutveckling och satsningar på turism- och besöksnäring. Förvaltningen bedömer att projektet ger staden bättre förutsättningar att realisera de strategiska framtidsfrågor som anges i Göteborgs Stads kulturprogram.

Kulturförvaltningen bedömer att antalet besökare i ett om- och tillbyggt konstmuseum kommer att öka från dagens 250 000 per år till 350 000 per år. Vidare är bedömningen att besöksvolymerna initialt kommer att vara högre, i storleksordningen 500 000 till 600 000 besökare per år.

Kulturförvaltningen bedömer att en om- och tillbyggnad av Göteborgs konstmuseum är av avgörande betydelse för att museiverksamhet fortsatt ska kunna bedrivas i byggnaden. Om kommunfullmäktige skulle besluta att inte genomföra en om- och tillbyggnad av Göteborgs konstmuseum kvarstår det att hantera den nuvarande byggnadens omfattande utmaningar avseende klimat, säkerhet, tillgänglighet och arbetsmiljö. Förvaltningen konstaterar att det skulle krävas nya politiska beslut om omfattning och inriktning för Göteborgs konstmuseum i det fall om- och tillbyggnaden inte genomförs.

Samverkan

Information om ärendet har givits i förvaltningens samverkansgrupp den 15 maj 2025.

Expedieras till

Kommunstyrelsen, stadsfastighetsnämnden och Higab AB.

Ärendet

Kulturnämnden har att ta ställning till att godkänna redovisningen av reviderad hyresnivå för ett om- och tillbyggt Göteborgs konstmuseum och översända handlingarna till kommunstyrelsen för inhyrningsbeslut. Vidare att ge stadsfastighetsförvaltningen i uppdrag att genomföra inhyrningen av om- och tillbyggda lokaler för Göteborgs konstmuseum under förutsättning att kommunstyrelsen fattar ett inhyrningsbeslut. Samt att godkänna redovisningen av uppdraget, att säkerställa att andelen av kapital- och driftskostnad som idag bekostas av kommunala skattemedel inte ökar, och att hemställa till kommunfullmäktige att uppdraget förklaras fullgjort med avvikelser.

Beskrivning av ärendet

Kulturnämnden gav 2012 lokalsekretariatet i uppdrag att, i samverkan med kulturförvaltningen, starta ett förstudiearbete som ska resultera i utarbetande av ett lokalprogram inklusive kostnadsberäkning för en om- och tillbyggnad av Göteborgs konstmuseum (KN 2012-12-20 § 199). Förstudiearbetet inleddes 2014. Kulturnämnden tog 2015 emot en delredovisning av förstudiearbetet och förstudien redovisades till kulturnämnden i februari 2017 (KN 2017-02-09 § 8).

Kommunfullmäktige antog, i samband med beslut om Göteborgs Stads budget 2017, en färdplan med en investeringsnivå för stadens kulturinstitutioner. Kulturnämnden fick i uppdrag att genomföra förstudien och återkomma till kommunstyrelsen med förslag till beslut för upprustning av Göteborgs konstmuseum om 380 miljoner kronor (KF 2016-06-16 § 6). Beslutet fattades under det att arbetet med förstudien pågick.

Kulturnämnden beslutade 2019 att hemställa till kommunstyrelsen att besluta om fortsatt inriktning för arbetet för att realisera ett om- och tillbyggt konstmuseum där stadens investeringsnivå tydliggörs (KN 2019-05-28 § 109). Dåvarande förstudie visade att det fanns ett behov av en investeringsnivå om 725 miljoner kronor i 2023 års kostnadsläge. Kulturförvaltningen redovisade i samma ärende ett förtydligat scenario med konsekvenser för konstmuseets verksamhet i det fall förstudien inte genomfördes.

Kommunfullmäktige fattade 2019 ett inriktningsbeslut för om- och tillbyggnad av Göteborgs konstmuseum, i enlighet med Higab AB:s förstudie (KF 2019-12-10 § 12). Inriktningsbeslutet inkluderade de ekonomiska bedömningarna i tjänsteutlåtandet. Av tjänsteutlåtandet framgick att investeringen var i storleksordningen 800–850 miljoner kronor.

År 2021 presenterade Higab AB en ny kalkyl. Samma år godkände kommunstyrelsen kulturnämndens inhyrning av om- och tillbyggda lokalytor för Göteborgs konstmuseum (KS 2021-09-29 §§ 704–705). Den tillkommande hyreskostnaden för kulturnämnden beräknades till 35–40 miljoner kronor per år i 2027 års kostnadsläge.

Kommunfullmäktige beslutade 2021 att investeringen för en om- och tillbyggnad av Göteborgs konstmuseum genomförs i enlighet med kommunfullmäktiges inriktningsbeslut 2019 (KF 2021-10-28 § 17). Beslutet baserades på Higab AB:s förstudie med en investering om 800 miljoner kronor. Samtidigt fick kulturnämnden i uppdrag att säkerställa att andelen av kapital- och driftskostnaden som idag bekostas av kommunala skattemedel inte ökar (KF 2021-10-28 § 17).

Higab AB har på kulturnämndens uppdrag genomfört en arkitekttävling (KN 2021-04-19 § 83). Kulturnämnden har tecknat avtal med Higab avseende vidareutveckling av det vinnande arkitektförslaget (KN 2024-02-09 § 41) i syfte att ta fram en uppdaterad kalkyl.

Kulturnämnden beslutade i september 2023 att anteckna förvaltningens ärende ”Kulturnämndens lokaler – ekonomiska och organisatoriska effekter”. Samtidigt återremitterade nämnden förvaltningens förslag att hemställa till kommunfullmäktige att förklara uppdraget, att säkerställa att andelen av kapital- och driftskostnad som idag bekostas av kommunala skattemedel inte ökar, fullgjort (KN 2023-09-25 § 187). Det framgår av yrkandet att skälet till återremissen var att kulturnämnden avsåg undersöka hur ökad medfinansiering av region och stat kan realiseras. Kulturförvaltningen fick samtidigt i uppdrag att redogöra för hur finansieringen av motsvarande institutioner ser ut på andra platser i landet, vilket kulturnämnden har förklarat fullgjort (KN 2024-02-09 § 39).

Ny hyresnivå

Här redovisar kulturförvaltningen underlag för beslut om inhyrning av om- och tillbyggda lokaler för Göteborgs konstmuseum. Redovisningen omfattar information om den aktuella hyresmodellen, förändrade förutsättningar, ny investeringskalkyl efter bearbetning av det vinnande arkitektförslaget samt ny hyreskalkyl för kulturnämnden.

Hyresmodell: produktionsbaserad hyra

Hyran som Higab använder sig av vid hyressättning av den renoverade och tillbyggda konstmuseet heter produktionsbaserad hyra och består av tre delar.

1. **Kapitalkostnad och ränta.** Higabs faktiska kostnad för projektet utan vinstpåslag. Higab tar även ut en ränta på investeringen som är hämtad från Göteborgs Stads inlåning från finansförvaltningen. Räntan i beräkningarna är satt utifrån dagens räntenivå. Enligt de prognoser som finansförvaltningen lämnar kommer denna att stiga fram till 2031 med cirka 50 punkter vilket innebär att den hyra kulturnämnden kommer att betala kommer att öka, allt annat lika.
2. **Underhållskostnader över tid.** Hyran täcker underhållskostnader över tid. Detta för att Higab inte ska behöva öka hyran när det är dags för omfattande underhåll av tillskapade ytor.
3. **Mindre kostnader per år** (även kallat driftskostnader). För att täcka mindre kostnader så som försäkring, akuta reparationer, löpande underhåll, tillsyn och skötsel. Den modell som Higab använder för att räkna fram driftskostnaderna är en etablerad modell inom fastighetsbranschen som baseras på nyckeltal kronor per kvadratmeter.

Förändrade förutsättningar

I förstudiekalkylen från 2021 uppskattades totalkostnaden för investeringen till 800 miljoner kronor. Totalkostnaden har nu reviderats eftersom förutsättningarna har förändrats. Den främsta orsaken är att bygg- och entreprenadkostnader har ökat med 28 procent 2021–2024.

I projektet har det även tillkommit delar som inte var med i förstudiens kalkyl och som framkommit i utvecklingsfasen. En av kostnadsökningarna är tillkommande bergschakt. I

den befintliga byggnaden har det tillkommit mer omfattande ombyggnadsbehov gällande klimat- och ventilationsåtgärder och mer omfattande ombyggnadsåtgärder.

I den nya detaljplanen har stadsbyggnadsförvaltningen kommit med krav på grönt tak. Kravet ska dels kompensera den grönyta som tas i anspråk av själva tillbyggnaden, dels hantera dagvattnet. Det har även tillkommit krav på att etablera en trappa från Lorensbergs Villastad till Fågelsången.

Väsentliga exempel på delar som har tillkommit eller ökat, och därmed bidrar till att öka kostnaden jämfört med förstudien, är bergschakt, gröna yttertak, klimatförbättrande åtgärder, tillkommande ny hiss för transport av konst i befintlig byggnad, tillkommande åtgärder för hantering av avfall butik/personal/café samt tillkommande trappa från Lorensbergs Villastad till Fågelsången.

Ny investeringskalkyl efter bearbetning av vinnande arkitektförslag

De kalkyler som togs fram för arkitekttävlingens förslag under bedömningstiden var alla över beslutad budget. Det vinnande arkitektförslaget hade den lägsta investeringskostnaden. I en arkitekttävling är det inte möjligt att lösa samtliga målkonflikter och frågeställningar eftersom det inte finns möjlighet till dialog mellan de tävlande och arrangörerna. Tävlingsdeltagarna var därför hänvisade till att göra bedömningar avseende prioriteringar och val utifrån sitt förslag och koncept.

Under utvecklingsskedet anpassas det vinnande förslaget efter juryns slutliga utlåtande samt i förhållande till övriga förutsättningar, så som ekonomi, kulturmiljö, programkrav samt förutsättningar för långsiktig förvaltning.

I den planerade tillbyggnaden har ytor för konsthantverk och magasin minskats då behov omhändertas i stadens nya museimagasin. Därtill har vissa rumshöjder sänkts, mängden bergschakt har minskats och det har gjorts en översyn av nybyggnadens konstruktion för att anpassa den till ett mer effektivt byggnadssätt. De totala lokalytorna har därmed minskats med 600 kvadratmeter.

Total yta i ett om- och tillbyggt konstmuseum blir cirka 14 000 kvadratmeter bruttototalarea, varav 6 050 kvadratmeter bruttototalarea är tillkommande ytor från nybyggnation.

Ny hyreskalkyl

Kulturnämndens befintliga hyra för konstmuseet är 10,3 miljoner kronor i 2025 års prisnivå. Higab beräknar investeringen till mellan 1 050 och 1 120 miljoner kronor i 2025 års prisnivå, vilket med en ränta på 3,15 procent medför en utökad hyra om 61–66 miljoner för kulturnämnden. Ny total hyra för kulturnämnden kommer därför att vara 71–76 miljoner kronor per år.

Nyttor av ett om- och tillbyggt konstmuseum

Här redovisar kulturförvaltningen bedömda nyttor av ett om- och tillbyggt konstmuseum från Göteborgs & Co, Business Region Göteborg, Göteborgs universitet och kulturförvaltningen.

Göteborg & Co:s turismekonomiska bedömning

Göteborg & Co bedömer att ett om- och tillbyggt Göteborgs konstmuseums bidrar till direkta och indirekta turismekonomiska effekter till Göteborg.¹ Bolaget bedömer att den direkta turismekonomiska effekten kan uppgå till cirka 50 miljoner kronor årligen. Om den indirekta turismekonomiska effekten inkluderas bedöms den totala turismekonomiska effekten kan uppgå till cirka 130 miljoner kronor årligen. Om Göteborgs konstmuseum har tillfälliga utställningar av stort intresse kan den direkta turismekonomiska effekten komma att öka.

Göteborg & Co konstaterar att besökare till Göteborg ofta har flera anledningar till sitt besök, där Göteborgs konstmuseum kan vara en anledning. De vanligaste specifika besöksanledningarna till Göteborg är ett evenemang, ett möte eller Liseberg. Det finns också besökare som har konstmuseet som primär besöksanledning. Dessa besökares konsumtion utgör en direkt turismekonomisk effekt. Besökarna som har Göteborgs konstmuseum som en av flera besöksanledningar, utgör en indirekt turismekonomisk effekt.

Business Region Göteborgs näringslivsstrategiska bedömning

Business Region Göteborg bedömer att institutioner som Göteborgs konstmuseum fyller en viktig roll i stadens kulturella ekosystem. Bolaget menar att sådana institutioner kan liknas vid toppen på en komplex näringskedja som bidrar till näringslivsutvecklingen i regionen genom att stärka stadens kulturella profil och attrahera talanger och företag.

Business Region Göteborg bedömer att ett om- och tillbyggt konstmuseum bidrar att attrahera kompetens och företag till staden. Bolaget bedömer att konstmuseet kan bidra till att utveckla Göteborgs attraktivitet för yrkesverksamma och kreativa talanger. Företag söker sig till städer med ett rikt kulturellt utbud för att erbjuda sina anställda en hög livskvalitet. Bolaget bedömer att ett högkvalitativt konstmuseum är en viktig del i ett sådant utbud.

Bolaget bedömer att ett om- och tillbyggt konstmuseum bidrar till ekonomisk stimulans till staden. Fler besökare till konstmuseet bedöms öka efterfrågan på lokala tjänster så som hotell, restauranger och handel. Bolaget bedömer vidare att ett utvecklat konstmuseum bidrar till en hållbar och dynamisk utveckling, vilket gynnar både företag och invånare.

Bedömning från Göteborgs universitet

Göteborgs universitet konstaterar att närheten till Götaplatsen, Korsvägen och kringliggande kulturinstitutioner har varit avgörande för universitetets strategiska satsning på Campus Näckrosen. Satsningen omfattar nya och samlade miljöer för de humanistiska och konstnärliga fakulteterna samt universitetsbibliotek.

Göteborgs universitet bedömer att en om- och tillbyggnad av Göteborgs konstmuseum är en viktig satsning, som vid sidan av att stärka Göteborg som besöksmål, direkt bidrar till att stärka universitetets, och inte minst Campus Näckrosens, attraktionskraft som studie- och arbetsmiljö. De bedömer att om- och tillbyggnaden kommer att skapa nya förutsättningar för samverkan tillsammans med övriga kulturinstitutioner i området.

¹ Turismekonomiska effekter avser den samlade konsumtion som turister gör på en destination, exempelvis konsumtion av boende, restaurang, aktiviteter, nöje, shopping och kollektivtrafik.

Göteborgs universitet bedömer att en om- och tillbyggnad av konstmuseet – tillsammans med universitetets satsning för att utveckla sin kultursamverkan och utveckla former för möten mellan konst och vetenskap – innebär en avgörande förstärkning av stadens kulturella infrastruktur som är nödvändig för att fortsatt utveckla de kulturella ekosystemen, vilka är avgörande för universitetets studenter, anställda, alumner och kulturlivet i stort.

Kulturförvaltningens bedömning

Göteborgs konstmuseum är ett av norra Europas främsta museer för bildkonst. Museets unika samlingar omfattar 70 000 verk inom både klassisk, modern och samtida svensk och internationell konst. På museet samsas mästare som Pablo Picasso, Vincent van Gogh, Claude Monet och Rembrandt med nordiska storheter som Carl Larsson och Sigrid Hjertén. Vidare ligger museet beläget i av stadens mest ikoniska och kulturhistoriskt värdefulla byggnader och är en del av Götaplatsen, som huserar flera av stadens stora kulturinstitutioner.

Göteborgs konstmuseum bidrar till ett levande kulturliv och stadens kulturella infrastruktur. Med en internationellt uppmärksammasamling öppnar konstmuseet för nya samarbeten både lokalt, nationellt och internationellt. Museet arbetar för ett lustfyllt och livslångt lärande där alla människor kan känna sig inkluderade och ges möjlighet att dela med sig av sina kunskaper. Göteborgs konstmuseum har också en betydande potential att bidra till strategisk samverkan för att utveckla utställningar, pedagogiska aktiviteter och att sprida kunskap till invånare, besökare och samarbetspartners, så som näringsliv.

I ett om- och tillbyggt museum ges verksamheten helt nya förutsättningar att utveckla nya och mångsidiga konstupplevelser. Det nya konstmuseet med sin unika byggnad, samlingar och utbud kommer kunna locka fler besökare och utvecklas som besöks- och resmål. Kulturförvaltningen bedömer att antalet besökare i ett om- och tillbyggt konstmuseum kommer att öka från dagens 250 000 per år till 350 000 per år. Förvaltningen bedömer vidare att besöksvolymerna initialt kommer att vara högre, i storleksordningen 500 000 till 600 000 besökare per år under ett par års tid.

Det nya konstmuseet kommer vara en aktiv part i samarbeten för en mer attraktiv region med ett levande kulturliv, spännande stadsutveckling och satsningar på turism- och besöksnäring. Museet kommer att ge plats för reflektion och fördjupning, med forskning som en integrerad del i verksamheten – samt bidra till fortsatt utveckling av området runt Götaplatsen genom att bli en plats för möten, samtal och interaktion.

Kulturförvaltningen bedömer att en om- och tillbyggnad av konstmuseet är av avgörande betydelse för att museiverksamhet fortsatt ska kunna bedrivas i byggnaden och att museets publika och samhälleliga effekter ska kunna uppnås.

Konsekvenser av att inte genomföra en om- och tillbyggnad av Göteborgs konstmuseum

Konsekvenser för konstmuseets verksamhet vid Götaplatsen i det fall den initiala förstudien inte genomfördes har utretts och redovisats tidigare. Kulturnämnden och kommunfullmäktige valde då att gå vidare med en om- och tillbyggnad av Göteborgs konstmuseum (KN 2019-05-28 § 109 och KF 2019-12-10 § 12).

Om kommunfullmäktige skulle besluta att inte genomföra en om- och tillbyggnad av Göteborgs konstmuseum kvarstår det att hantera den nuvarande byggnadens omfattande utmaningar avseende transporter, säkerhet, klimat, tillgänglighet och arbetsmiljö.

En om- och tillbyggnad av konstmuseet är helt avgörande för att lösa frågan om lastintag och logistik. Nuvarande lastintag kommer att stängas i samband med uppförandet av ny byggnad för Göteborgs universitets konstnärliga fakultet. Därefter kommer konstmuseet inte att kunna ta emot eller sända ut transporter för in- och utlån av konstverk till utställningar. Hissarna behöver i dagsläget användas för att både transportera besökare och konstverk. Hissarna är främst dimensionerade för persontrafik. Det innebär att större och tyngre konstverk behöver transporteras manuellt i trapporna. Därmed finns risk för person- och föremålsskador.

Betydelsefulla inlån av särskilt värdefulla eller sköra konstverk innebär högt ställda säkerhetskrav. Nuvarande transportsituation till, från och i byggnaden kan endast delvis leva upp till högt ställda säkerhetskrav. Konsekvensen av att inte genomföra om- och tillbyggnad är att inlån av betydelsefulla verk försvåras.

Den befintliga byggnaden har betydande utmaningar att leva upp till museibranschens krav på inomhusklimat. Det innebär att konstmuseet redan regelbundet tvingas avstå från betydelsefulla inlån, utställningar och samarbeten. Det riskerar också att påverka centrala verk i den egna samlingen. I det fall om- och tillbyggnaden inte genomförs kommer möjligheterna till utställningar med inlånade verk och presentation av samlingens verk att begränsas ytterligare.

Konstmuseet har sedan flera år problem med skadedjur som äter organiskt material. Långsiktigt är det enda sättet att åtgärda problemet att byggnadsstrukturen tätas. Förekomsten av skadedjur kräver att resurser avsätts för systematisk bekämpning och kontroll. Konstverk utsätts för skaderisker, vilket även försvårar inlån av betydelsefulla konstverk.

Merparten av de publika ytorna i konstmuseet är tillgänglighetsanpassade. Fortfarande krävs dock omvägar i byggnaden för vissa grupper av besökare. Det innebär att åtgärder krävs för att säkra tillgänglighet och ett likvärdigt bemötande av alla besökare. I tillbyggnaden kommer full tillgänglighet att kunna uppnås.

Om- och tillbyggnaden avser även att komma till rätta med utmaningar i den fysiska arbetsmiljön, bland annat ventilation, klimat och fysisk tillgänglighet. Åtgärder i den fysiska arbetsmiljön kommer att behöva vidtas även om projektet inte genomförs.

Redovisning av uppdraget att säkerställa att andelen av kapital- och driftskostnad som idag bekostas av kommunala skattemedel inte ökar

Kommunfullmäktige beslutade 2021 att ge kulturnämnden i uppdrag att andelen av kapital- och driftskostnaden som idag bekostas av kommunala skattemedel inte ökar (KF 2021-10-28 § 17). Kommunfullmäktige beslutade enligt ett yrkande från M, L, D, V, MP, S och D (särskilt yttrande KD). Av yrkandet framgår att av den dåvarande kapital- och driftskostnaden för konstmuseet bekostade Göteborgs Stad cirka 45 procent via den årliga budgeten. Av yrkandet framgår vidare:

”För att säkerställa en långsiktig finansiering av den löpande driften bör Göteborgs Stad fortsätta att bidra till konstmuseets kapital- och driftskostnader via Kulturnämnden på samma nivå. Resterande del av de ökade kapital- och driftskostnaderna behöver säkerställas genom intensifierade insatser från Konstmuseet att nå en ökad egenfinansiering via exempelvis ökade statliga och regionala bidrag, ökade biljettintäkter, ökade inslag av privat finansiering av utställningar eller uthyrning av lokaler till näringsidkare.”

Förutsättningar för kulturnämndens uppdrag

Kommunfullmäktiges uppdrag innebär att kulturnämnden ska säkerställa en bestående ökning av externfinansieringen av Göteborgs konstmuseum motsvarande 34–36 miljoner årligen, baserat på en tillkommande hyra om 61–66 miljoner kronor i 2025 års kostnads-läge. Göteborgs konstmuseum har år 2025 budgeterade kostnader om cirka 55 miljoner kronor.

Higab uppger att en tillkommande extern finansiering av investeringen om 100 miljoner kronor skulle sänka kulturnämndens hyra med 5,65 miljoner kronor per år (vid en ränta om 3,15 procent). Kulturnämnden skulle alltså behöva säkerställa cirka 600 miljoner kronor i externa medel till investeringen för att sänka den årliga hyran med 34–36 miljoner kronor. Alternativt skulle kulturnämnden behöva se till att en fond skapas med ändamålet att avkastningen finansierar hyreskostnaden. Vid en årlig avkastning om 5 procent skulle nämnden behöva säkerställa cirka 700 miljoner kronor i en sådan fond.

Förutsättningarna ovan utgår från 2025 års kostnadsläge, vilket innebär att behovet av externfinansiering kommer att öka i takt med indexhöjning av nämndens hyra.

Kultursponsring i Sverige

Myndigheten för kulturanalys (Kulturanalys) har kartlagt kulturområdets finansiering och undersökt om och hur den privata finansieringen av kulturverksamhet kan öka i Sverige.² Kulturanalys konstaterar att hushållen är den största privata finansiären av kultur. Stiftelsefinansiering, sponsring, donationer och crowdfunding utgör mindre delar av privat kulturfinansiering. Större kulturinstitutioner med offentlig huvudman har generellt sett en större andel offentlig finansiering.

Kulturens andel av den samlade sponsringen av idrott, kultur och socialt arbete har minskat över tid, från 13 procent 2012 till 8 procent 2023. Samtidigt har andelen social sponsring ökat något. Kultursponsring ökade under perioden 2005–2015 för att sedan minska, utan tydliga tecken på återhämtning. Under 2023 var den totala kultur-sponsringen i Sverige 750 miljoner kronor. Samtidigt var den totala sponsringen av idrott 6 974 miljoner kronor och av socialt arbete 1 668 miljoner kronor.

De museer som har rapporterat sponsring och donationer år 2023 hade sammantaget tagit emot 40 miljoner kronor. 65 av 94 museer rapporterade att de inte hade tagit emot vare sig sponsring eller donationer. Det var 7 museer som rapporterade sponsring och donationer som översteg 1 miljon kronor.

Kulturanalys konstaterar att ett arbete för ökad privat finansiering av kultur kräver långsiktighet och överväganden i relation till de statliga kulturpolitiska målen. Aspekter

² Myndigheten för kulturanalys (2024). *Privat kulturfinansiering. Hinder, möjligheter och konsekvenser.*

som bör beaktas handlar om konstens och kulturens obundenhet, ökad projektifiering och konjunktürkänslighet, mångfald i kulturella uttryck, kulturens tillgänglighet och förutsättningar för ideellt arbete.

Finansiering av museer

Museer i Sverige har olika finansieringsmodeller beroende på huvudman och historisk bakgrund. Östergötlands museum drivs i stiftelseform med ekonomiskt stöd från både region och kommun och finansierade sin renovering med banklån och bidrag från lokala stiftelser. Stockholm Stad har fullt ut finansierat investeringar i exempelvis Liljevalchs och Stadsmuseet. Nationalmuseum är helstatligt finansierat, vilket även gällde den senaste ombyggnaden. Malmö konstmuseum får stöd från kommunen, regionen och staten genom kultursamverkansmodellen. Kommunfullmäktige i Malmö Stad planerar att hantera ett inriktningsärende i juni 2025 om ett nytt konstmuseum. Avsikten är att avkastningen av fond, med externa sponsorer, ska bidra till löpande driftskostnader. I dagsläget har fonden inga medel.

Externfinansiering av Göteborgs konstmuseum

Kulturförvaltningen har i samverkan med extern specialistkompetens undersökt möjligheten till extern finansiering från stiftelser, näringsliv med flera. I arbetet framkom att externa aktörer bedömer att investeringar i offentliga byggnader i första hand är en angelägenhet för det offentliga. Arbetet visade samtidigt att det är möjligt att få extern finansiering för verksamhetens innehåll och aktiviteter, så som utställningar, forskning, med mera.

Kulturförvaltningen har tillsammans med Göteborg & Co och Västra Götalandsregionen genomfört ett arbete i syfte att undersöka förutsättningarna för en stärkt samverkan mellan näringsliv och kultur. Arbetet visar att näringslivet minskar sitt arbete med traditionell sponsring till förmån för att stödja arbete som syftar till social hållbarhet och samhällsnytta. Exempel i Göteborg är handslag Biskopsgården och handslag Tynnered.

Göteborgs konstmuseum arbetar aktivt för att öka egenintäkterna och för att externfinansiera forskning, publikationer, utställningar och publika program. Att så sker är en förutsättning för att verksamheten ska kunna leverera ett angeläget utbud till besökarna.

Under perioden 2021–2025 har Göteborgs konstmuseum tagit emot 19 miljoner kronor i externfinansiering. Ett normalår för konstmuseet innebär cirka 2 miljoner kronor i externfinansiering. Under perioden 2021–2025 har två år avvikit från det normala med högre externfinansiering, i samband med stadens 400-årsjubileum år 2021 och för den nu pågående utställningen Apokalyps.

Konstmuseets externfinansiering består till största delen av bidrag från fonder och stiftelser. Dessa fonder och stiftelser har tydliga och reglerade ändamål för sin bidragsgivning som innebär att de lämnar bidrag till utställningar, publik verksamhet och projekt.

Kulturförvaltningen bedömer att ett om- och tillbyggt konstmuseum kommer att ge verksamheten bättre förutsättningar till samarbeten och externfinansiering av utställningar, publik verksamhet och projekt. Förvaltningen kan i dagsläget inte bedöma hur stor denna ökning kan komma att bli. Förvaltningen konstaterar att aktuella stiftelser är styrda av sina ändamål, vilket innebär att de inte stödjer löpande hyres- och driftskostnader.

Kulturförvaltningen redovisade i juni 2023 kommunfullmäktiges uppdrag till kulturnämnden (KN 2023-06-19 § 145). Förvaltningens slutsats var att kulturnämnden inte har möjlighet att säkra en långsiktig och kontinuerlig finansiering för ökade hyres- och driftskostnader av byggnaden med hjälp av näringsliv, stiftelse eller donation av privatperson. Förvaltningen föreslog att nämnden skulle hemställa till kommunfullmäktige om att uppdraget skulle förklaras fullgjort.

Kulturnämnden beslutade i september 2023 efter votering enligt ett yrkande från S, V och MP att återremittera ärendet (KN 2023-09-25 § 187). Skälet var att kulturförvaltningen inte hade undersökt hur en ökad medfinansiering av region och stat kan realiseras. Förvaltningen redovisade att sådan dialog kan föras politiskt mellan Göteborgs Stad och Västra Götalandsregionen inom ramen för avtalet om samfinansiering av stadens kulturhistoriska museer (KF 2022-10-26 § 9). Av yrkandet framkom att S, V och MP önskade undersöka denna dialog innan uppdraget förklarades fullgjort.

Kulturförvaltningen fick samtidigt i uppdrag att redogöra för hur finansieringen av motsvarande institutioner ser ut på andra platser i landet, vilket nämnden har förklarat fullgjort (KN 2024-02-09 § 39).

Regional och statlig medfinansiering

Kommunfullmäktige och regionfullmäktige i Västra Götalandsregionen ingick 2022 ett avtal om samfinansiering av stadens kulturhistoriska museer (KF 2022-10-26 § 9). Avtalet anger att Västra Götalandsregionen årligen ska lämna ett ekonomiskt stöd till Göteborgs Stad för drift av Göteborgs konstmuseum, Röhsska museet, Göteborgs stadsmuseum, Sjöfartsmuseet Akvariet samt Göteborgs Stadsteater AB. Avtalet ger Göteborgs Stad förutsättningar att föra dialog med Västra Götalandsregionen om hur samverkan mellan parterna kan utvecklas.

Kulturnämnden i Västra Götalandsregionen fördelar också årliga statliga anslag till Göteborgs konstmuseum, Röhsska museet, Göteborgs stadsmuseum, Sjöfartsmuseet Akvariet samt Göteborgs Stadsteater AB via kultursamverkansmodellen.³ Kulturförvaltningen bedömer att ökad statlig medfinansiering är beroende av att Göteborgs Stad och Västra Götalandsregionen gemensamt för dialog med staten genom kultursamverkansmodellen.

Kulturnämnden i Västra Götalandsregionen och Göteborgs Stads kulturnämnd har kontakt genom presidieöverläggningar. Kulturförvaltningen har på tjänstepersonsnivå inlett dialog med Västra Götalandsregionen om gemensam utveckling samt samarbete under konstmuseets stängningsperiod.

Medfinansiering från Europeiska unionen

Europeiska unionens (EU) fonder och program är utformade så att de förverkligar unionens mål och politik. För programperioden 2021–2027 finns ett tydligare fokus på grön omställning och kompetensförsörjning.

Kulturförvaltningen konstaterar att löpande drifts- och hyreskostnader i ordinarie verksamhet inte är stödberättigade kostnader i unionens program och fonder. Medfinansiering från EU förutsätter att det finns ett tidsbegränsat utvecklingsprojekt som

³ Lag (2010:1919) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet samt förordning (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet.

svarar upp mot prioriteringarna i aktuell programperiod. Förvaltningen konstaterar att det inte finns några prioriteringar som kan vara aktuella för medfinansiering av kostnader för att bygga om eller förvalta en kommunal angelägenhet som ett konstmuseum. Det har så vitt känt heller aldrig varit aktuellt i Sverige.

Det finns en generell potential för medfinansiering från EU till projektaktiviteter i verksamheten. Det är under förutsättning att det finns ett tidsbegränsat utvecklingsprojekt som svarar upp mot aktuella prioriteringar i EU:s fonder och program.

Entréintäkter

Entréavgifter till Göteborgs Stads museer och konsthall beslutas av kommunfullmäktige (KF 2020-11-12 § 10). Kulturnämnden justerar årligen entréavgifterna enligt den fastställda principen (KN 2024-12-16 § 232). Göteborgs konstmuseum har entréintäkter motsvarande cirka 6 miljoner kronor per år.

Med gällande avgiftskonstruktion och prissättning täcker kulturnämndens intäkter i väsentlig grad kostnaderna per besök. Ökade intäkter från entréavgifter möts av ökade kostnader för ökat värdskap, städ och sophämtning samt underhåll på grund av ökat slitage.

Kulturnämnden kan uppdra åt kulturförvaltningen att utreda förutsättningarna att öka intäkterna genom att förändra avgiftskonstruktion och prissättning. Nämnden kan sedan ta ställning till att föreslå förändringar till kommunfullmäktige.

Uthyrning av lokaler

I det planerade om- och tillbyggda konstmuseet ingår en hörsal för publika arrangemang, som kommer att kunna hyras ut. Göteborgs konstmuseum har i dagsläget inte några lokaler som hyrs ut, för exempelvis konferenser. Det om- och tillbyggda konstmuseet är inte heller planerat för att innehålla sådana lokaler. Det prioriterades bort i förstudien av skälet att intäkterna från en sådan anläggning inte skulle motsvara kostnaderna för investeringen.

Kulturnämnden är förhindrad att gå med betydande vinst vid lokaluthyrning. Sådan uthyrning vore att betrakta som verksamhet som sker på det egentliga näringslivets område. Kommuner får, enligt 2 kap. 7 § kommunallagen, endast driva näringsverksamhet om den drivs utan vinstsyfte och syftar till att tillhandahålla allmännyttiga anläggningar eller tjänster åt kommunmedlemmarna. Det finns även bestämmelser om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet i konkurrenslagen.

Förvaltningens bedömning

Kulturförvaltningen instämmer i stadsledningskontorets bedömningar i Förutsättningar för budget 2025–2027 (KS 2024-05-15 § 467). Stadsledningskontoret påpekade att ett par beslutade lokalåtgärder – nya magasin och om- och tillbyggnad av Göteborgs konstmuseum – skapar nivåskillnader i kulturnämndens hyresutveckling. Stadsledningskontoret bedömde att kulturnämndens hyresutveckling kommer behöva hanteras inom ramen för kommande års budgetprocess, då den innebär väsentliga förändringar av nämndens finansieringsbehov.

Det kommer att krävas nya politiska ställningstaganden och beslut i kulturnämnden om nämnden inte skulle få ett utökad kommunbidrag när ett om- och tillbyggt konstmuseum tas i drift. Kulturförvaltningen bedömer att det skulle krävas väsentliga anpassningar av

verksamheten för att helt eller delvis finansiera driften av ett om- och tillbyggt konstmuseum inom nämndens egen rådighet. Den nya hyran motsvarar cirka en tiondel av nämndens nuvarande kommunbidrag. Förvaltningen bedömer att sådana anpassningar skulle få betydande konsekvenser för den verksamheten riktar sig till.

En om- och tillbyggnad av Göteborgs konstmuseum ger bättre förutsättningar att realisera kommunfullmäktiges styrning. Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program 2023–2035 pekar på kulturens betydelse som motor för innovation och som viktig del i arbetet att bygga en attraktiv stad där näringslivet vill etablera sig och som attraherar kompetens. Göteborgs Stads program för destinationsutveckling 2023–2030 pekar på kulturens betydelse i arbetet med att stärka Göteborg som destination. Business Region Göteborg och Göteborg & Co bedömer att det finns tydliga näringslivsstrategiska respektive turismekonomiska nyttor med projektet. Göteborgs universitet bedömer att om- och tillbyggnaden bidrar till att stärka stadens attraktionskraft som studie- och arbetsmiljö och skapar nya förutsättningar för samverkan. Kulturförvaltningen bedömer att projektet ger staden bättre förutsättningar att realisera de strategiska framtidsfrågor som anges i Göteborgs Stads kulturprogram.

Ett om- och tillbyggt konstmuseum bedöms ge verksamheten helt nya förutsättningar att utveckla nya och mångsidiga konstupplevelser. Det nya konstmuseet kommer vara en aktiv part i samarbeten för en mer attraktiv region med ett levande kulturliv, dynamisk stadsutveckling och satsningar på turism- och besöksnäring. Förvaltningen bedömer att antalet besökare kommer att öka från dagens 250 000 per år 350 000 per år, med initiala besöksvolymen om 500 000 till 600 000 per år under ett par års tid.

Förvaltningen bedömer att en om- och tillbyggnad av Göteborgs konstmuseum är av avgörande betydelse för att museiverksamhet fortsatt ska kunna bedrivas i byggnaden. Om projektet inte genomförs saknas förutsättningar att framöver bedriva verksamheten på samma nivå som idag. Utställningar med inlånade verk Rembrandt, Picasso, Frida Kahlo eller Tove Jansson kommer inte längre att kunna visas på Götaplatsen. Det som kvarstår är då att begränsa konstmuseets verksamhet till stadens egna samlingar.

Det kommer att krävas nya politiska ställningstaganden och beslut om omfattning och inriktning för Göteborgs konstmuseum i det fall om- och tillbyggnaden inte skulle genomföras. Till grund för sådana beslut bedömer kulturförvaltningen att det skulle krävas en ny utredning och förstudie för att prioritera och specificera åtgärder, kostnader och konsekvenser för att fortsatt kunna bedriva konstmuseiverksamhet i befintlig byggnad.

Förvaltningen har övervägt kommunfullmäktiges inriktning om samnyttjan och samlokalisering av kommunala verksamhetslokaler. Förvaltningen bedömer att förslag till inhyrning kommer att ge verksamheten bättre förutsättningar att tillgodose behovet av ändamålsenliga lokaler. Samnyttjan och samlokalisering bedöms inte vara aktuell, i linje med underlaget för kommunfullmäktiges inriktningsbeslut för om- och tillbyggnaden.

Förvaltningen konstaterar att externa aktörer bedömer att investeringar i offentliga byggnader i första hand är en angelägenhet för det offentliga. Vidare att förutsättningarna för starkt samverkan mellan näringsliv och kultur påverkas av att näringslivet minskar sitt arbete med traditionell kultursponsring till förmån för att stödja arbete som syftar till att stödja social hållbarhet. De fonder och stiftelser som i dagsläget bidrar med extern-

finansiering till museet är styrda av sina ändamål, vilket innebär att de inte stödjer löpande hyres- och driftskostnader.

Entréintäkterna bedöms öka med ett om- och tillbyggt konstmuseum. Eftersom ökade entréintäkter i allt väsentligt motsvaras av ökade kostnader bedömer förvaltningen att ökade entréintäkter inte väsentligt kan bidra till uppdraget. Förvaltningen konstaterar att kulturnämnden är förhindrad att gå med betydande vinst vid lokaluthyrning och bedömer därför att det inte väsentligt kan bidra till uppdraget. Medfinansiering från EU till löpande drifts- och hyreskostnader i ordinarie verksamhet är inte aktuellt.

Förvaltningen bedömer att ett om- och tillbyggt konstmuseum kommer att skapa bättre förutsättningar för samarbeten och externfinansiering av utställningar, forskning, publik verksamhet och projekt. Avtalet med Västra Götalandsregionen om samfinansiering av stadens kulturhistoriska museer ger staden förutsättningar att föra dialog med Västra Götalandsregionen om hur samverkan kan utvecklas. Förvaltningen bedömer att ökad statlig medfinansiering är beroende av att Göteborgs Stad och Västra Götalandsregionen gemensamt för dialog med staten genom kultursamverkansmodellen.

Kulturförvaltningens samlade bedömning är att inhyrningen bör genomföras och att kommunfullmäktiges uppdrag bör förklaras fullgjort med avvikelse.

Anna Rosengren

Henrik Larsson

Förvaltningsdirektör

Avdelningschef Ekonomi, planering, analys